

D • N

9/5 1952

Tyskarna och demokratin

"Överallt misstänker man oss för bristande demokratiskt sinne och diktaturtendenser. Men se på våra val och våra folkrepresentationer. Vi är i själva verket ett av världens mest demokratiska folk, och folkstyrelsen är starkare hos oss än i de andra stora staterna på den europeiska kontinenten."

Ungefär så uttalar sig en framstående tysk publicist i ett samtal; han ger uttryck åt en tankegång som ofta möter i tysk debatt. Den kan till en början te sig orimlig och fantastisk för en utlänning; misstron mot den tyska demokratin har för många blivit självfallen och oreflekterad. Även vid närmare grundtan reagerar man mot ett uttalande som det citerade; förstärker då inte tyskarna det tvivel och den fruktan som väckts genom de senaste årtiondenas erfarenheter? Men en sådan grundtan måste dock leda till slutsatsen att det märkliga och väsentliga i våra dagars Västtyskland är den starka anslutningen till demokratin. Tyskarna har — trots det långa diktaturskedet, trots den fruktansvärda stympningen och eländesåren efter kriget, trots flyktningarna och arbetslösheten — lyckats skapa en funktionsduglig och av det stora flertalet uppburen folkstyrelse. Aldrig tidigare i tysk historia har en regim, av politiska program och politiska val att döma, haft ett så starkt stöd i opinionen. Det är det centrala faktum som måste hållas i minnet.

Den refererade jämförelsen mellan Tyskland och de andra stora demokratiska staterna på kontinenten är belysande. I Frankrike har kommunismen över en fjärdedel av rösterna; de Gaulle, som representerar den motsatta ytterligheten, även om han inte företräder en klar diktaturlinje, har mer än tjugo procent. I Italien, som blev diktatur tio år tidigare än Tyskland och tävlade med naziregimen i aggressivitet — ett förhållande som världen nu tycks ha glömt —, är kommunisterna och deras trogna allierade drygt en tredjedel av befolkningen, och extremismen på andra hållet har vunnit terräng under skilda beteckningar. I Tyskland röstar några få procent av väljarna kommunistiskt, och "högeradikalerna", vilkas antal det är svårare att uppskatta, är

i varje fall inte avsevärt starkare.

Under de första åren efter kriget fick endast av ockupationsmakterna godkända partier uppträda vid val. Det befarades på många håll att upphävandet av denna prövningsrätt skulle leda till framgångar för antidemokratiska riktningar. De första fria valen, särskilt valet av förbundsrad i augusti 1949, tycktes dementera dessa farhågor, men många iakttagare hävdade att inom kort diktaturtendenserna skulle visa sin "verkliga" styrka. Nu, efter den långa raden av val i skilda delstater (länder) 1950—1952, kan man konstatera att dessa profetior slagit fel och att demokratin väl består de stora påfrestningarna.

Kommunisterna har genomgående gått tillbaka under dessa år; vid flertalet val har de förlorat hälften eller tredjedelen av sitt röstetal. En jämförelse mellan förbundsradsvalet och senare hållna val i de största länderna visar följande minskningar i kommunisternas andel av valmanskåren: i Nordrhein-Westfalen (juni 1950) från 8,3 till 5,5, i Schleswig-Holstein (juli 1950) från 3,1 till 2,2, i Hessen (november 1950) från 6,7 till 4,7, i Bayern (november 1950) från 4,1 till 1,9, i Niedersachsen (maj 1951) från 3,1 till 1,8. Vid de i söndags hållna kommunalvalen i Hessen sjönk kommunistprocenten ytterligare till under 4 proc. Tyskland, som före nazismen hade det starkaste kommunistpartiet i världen utanför Ryssland, har nu färre kommunister än någon annan demokrati på kontinenten.

I fråga om diktaturtendenser från höger (för att begagna ett oklart men svårundvikligt uttryckssätt) är situationen mera invecklad, eftersom de partier det här gäller är svårare att karaktärisera än kommunismen. Tydligt är emellertid att även extremisterna på denna kant vunnit ringa eller ingen terräng. De tre stora partierna, på vilkas lojalitet mot demokratin man inte kan tvivla — de kristliga demokraterna, de frisinnade demokraterna och socialdemokraterna — har i regel hållit sina positioner och dominerar i alla länder, likaväl som i förbundet. I vissa fall har mer eller mindre klart antidemokratiska rikt-

ningar lidit förkrossande nederlag; i Bayern blev WAV (Wirtschaftliche Aufbau-Ver-einigung), vars ledare, Loritz, förde en högst betänklig propaganda, nära nog förintat vid 1950 års val. Det tyska partiet, som inte kan anses klart antidemokratiskt, men måste betecknas som tvivelaktigt från denna synpunkt (ungefär som de tysk-nationella för 30 år sedan), har knappast haft någon betydelse utanför Niedersachsen; vid söndagens val i Hessen fick partiet blott ett par procent av rösterna. General Remer och andra Hitlerimitatörer har väckt uppseende och blivit figurer i världspressen, men gjort fiasko hos väljarna.

Flyktningarna och de fördrivna — drygt en sjättedel av Västtysklands befolkning, i större omfattning än andra folkgrupper arbetslösa och nödlidande — har betraktats som demagogernas och extremisternas speciella klientel. Men i det hela har även denna olyckliga folkgrupp kunnat inpassas i demokratin. Till stor del söker flyktningarna göra sina önskemål gällande inom

de stora partierna — de bildar påtryckningsgrupper, inte självständiga organisationer. Och det särskilda flyktingsparti som bildats har — bortsett från enstaka förlöpningsar — i stort sett fört en relativt moderat politik; i Schleswig-Holstein, där partiet varit ojämförligt starkast (nära en fjärdedel av rösterna 1950), har det gått i koalition med de borgerliga partierna och uppträtt som ett ordinarie parlamentariskt parti.

För närvarande synes alltså demokratin stabiliserad i Tyskland; vad kriser och konflikter kan medföra är det här, liksom på andra håll, omöjligt att förutse. Att de diktaturtendenser och diktatursträvar som framträder blir så omskrivna och observerade är naturligt; efter mellankrigstidens erfarenheter är man benägen att ana en ny Hitler i varje rytare på folkmöten, och att en rörelse är liten anses lätt vara en borgen för dess framtida triumfer. Men detta naturliga synsätt är skevt; vi måste bedöma Tyskland sådant det nu är och inte bli förhåvade av historiska paralleller.